

KONKURS WIEDZY O ŚW. JANIE PAWLE II

MATERIAŁ DLA UCZNIĄ

→ Jan Paweł II – życie przed wyborem na papieża

Karol Józef Wojtyła, tak nazywał się św. Jan Paweł II, urodził się 18 maja 1920 r. w Wadowicach, niewielkim miasteczku nieopodal Krakowa, jako drugi syn Karola Wojtyły i Emilii (z domu Kaczorowskiej). Został ochrzczony w kościele parafialnym 20 czerwca 1920 r. przez ks. Franciszka Żaka, kapelana wojskowego. Rodzina Wojtyłów mieszkała w Wadowicach w kamienicy przy ulicy Kościelnej 7. Żyli skromnie. Jedynym źródłem utrzymania była pensja ojca – wojskowego urzędnika w Powiatowej Komendzie Uzuppełnień w stopniu porucznika. Edmund, brat Karola, studiował medycynę w Krakowie i został lekarzem. Wojtyłowie mieli jeszcze jedno dziecko – Olgę, która zmarła zaraz po urodzeniu.

W dzieciństwie Karola nazywano najczęściej zdrobnieniem imienia – Lolek. Uważano go za chłopca utalentowanego i wysportowanego. 13 kwietnia 1929 r. zmarła matka Karola a trzy lata później, w 1932 r., w wieku 26 lat, zmarł na szkarlatynę brat Edmund. Chorobą zaraził się od swojej pacjentki w szpitalu w Bielsku.

Od września 1930 r. Karol rozpoczął naukę w 8-letnim Państwowym Gimnazjum Męskim im. Marcina Wadowity w Wadowicach. Nie miał żadnych problemów z nauką, już w tym wieku, według jego katechetów, wyróżniała go także ogromna wiara.

14 maja 1938 r. Karol zakończył naukę w gimnazjum otrzymując świadectwo maturalne z oceną celującą. Latem tego roku wraz z ojcem przeniósł się do Krakowa i zamieszkali przy ul. Tynieckiej 10. Jesienią rozpoczął studia polonistyczne na Wydziale Filozoficznym Uniwersytetu Jagiellońskiego. W lutym 1940 r. poznał osobę ważną dla swego rozwoju duchownego. Był to Jan Tyranowski, który prowadził dla młodzieży męskiej koło wiedzy religijnej. Uczestniczący w nim Wojtyła poznał wówczas i po raz pierwszy czytał pisma św. Jana od Krzyża.

Podczas II wojny światowej 18 lutego 1941 r. po długiej chorobie zmarł ojciec Karola. Gdy Karol wrócił po pracy do domu zastał w nim nieżyjącego już ojca.

Wojna odebrała Karolowi możliwość kontynuowania studiów, zaczął więc pracować jako robotnik w zakładach chemicznych Solvay. Początkowo w kamieniołomie w Zakrzówku a potem w oczyszczalni sody w Borku Falęckim.

W 1942 r. postanowił studiować teologię i wstąpił do tajnego Metropolitalnego Seminarium Duchownego w Krakowie, gdzie 1 listopada 1946 r. otrzymał święcenia kapłańskie z rąk kardynała Adama Sapiehy. 2 listopada jako neoprezbiter odprawił Mszę św. prymicyjną w krypcie św. Leonarda w katedrze na Wawelu.

15 listopada wyjechał do Rzymu, aby kontynuować tam studia, które ukończył w 1948 r.

W lipcu 1948 r. na okres 7 miesięcy Karol został skierowany do pracy w parafii Niegowić, gdzie spełniał zadania wikarego i katechety.

W marcu 1949 r. został przeniesiony do parafii św. Floriana w Krakowie, gdzie jego wielką pasją stało się duszpasterstwo młodzieży akademickiej. Zastąpił on z organizowanych przez siebie wyjazdów ze studentami w góry i nad jeziora. Przez młodzież był nazywany „Wujkiem”. U św. Floriana Karol Wojtyła zorganizował pierwsze w historii parafii rekolekcje dla chorych.

W 1958 r. Karol Wojtyła został mianowany biskupem pomocniczym Krakowa. Konsekracji biskupiej ks. Karola Wojtyły dokonał 28 września 1958 r. w katedrze na Wawelu metropolita krakowski i lwowski, arcybiskup Eugeniusz Baziak. Na okres biskupstwa Karola przypadły obrady Soboru Watykańskiego II, w których aktywnie uczestniczył.

Jako biskup przyjął, zgodnie z obyczajem, hasło przewodnie swej posługi „*Totus Tuus*” (łac. „*Cały Twój*”), kierował je do Maryi - Matki Chrystusa. Również na swoim herbie papieskim Jan Paweł II umieścił później złotą literę „M” oznaczającą Maryję.

30 grudnia 1963 r. Karol Wojtyła został mianowany arcybiskupem metropolitą krakowskim. 26 czerwca 1967 r. został kardynałem.

→ **Pontyfikat Jana Pawła II**

- *pontyfikat* – okres sprawowania władzy przez papieża,
- *konklawe* – zebranie kolegium kardynalskiego, które wybiera papieża.

29 września 1978 roku zmarł Jan Paweł I, którego pontyfikat trwał zaledwie 33 dni. Na zwołanym po jego śmierci konklawe w 8. głosowaniu 16 października 1978 roku Wojtyła został wybrany na papieża i przybrał imię Jan Paweł II. Biały dym z komina na kaplicy Sykstyńskiej zwiastował wybór nowego papieża. Wynik wyboru ogłoszono o godz. 16:16. Tuż po wyborze na papieża Karol Wojtyła

usłyszał, że ma wprowadzić Kościół w trzecie tysiąclecie. Słowa te skierował do niego kardynał Stefan Wyszyński.

Jan Paweł II był 264 z kolei papieżem w historii Kościoła, pierwszym papieżem z Polski, jak również pierwszym po 455 latach biskupem Rzymu, nie będącym Włochem. Osobistym sekretarzem Jana Pawła II przez cały pontyfikat był arcybiskup Stanisław Dziwisz, który był także jego przyjacielem i powiernikiem.

→ **Pielgrzymki Jana Pawła II**

Charakterystycznym elementem pontyfikatu Jana Pawła II były podróże zagraniczne. Odbił ich 104, odwiedzając wszystkie zamieszkałe kontynenty. W pierwszą podróż apostolską (pielgrzymkę) Jan Paweł II udał się w styczniu 1979 r. do Ameryki Łacińskiej. Odwiedził wtedy Meksyk, ale także Dominikanę i Wyspy Bahama. W wielu miejscach, które odwiedził, nigdy przedtem nie postawił stopy żaden papież. Był m.in. pierwszym papieżem, który odwiedził Wielką Brytanię.

W 2000 roku papież spełnił kolejne ze swych marzeń - stanął na Ziemi Świętej. Do końca niespełnione zostało papieskie marzenie o odwiedzeniu Rosji.

Jan Paweł II Nigdy nie odwiedził też Chin. Najdłuższa pielgrzymka to na Daleki Wschód (Bangladesz, Singapur), Fidzi, Nowa Zelandia, Australia i Seszele - 48 974 km, zaś najkrótsza pielgrzymka to do San Marino - 470 km. Ostatnią, 104 podróż apostolską Jan Paweł II odbył w 2004 roku do Francji.

Jan Paweł II jako papież najwięcej razy odwiedził m.in. Polskę (9 razy), USA (7 razy), Francję (7 razy). Jan Paweł II odbył także blisko 100 (dokładnie 94) podróży na terenie Włoch. Odwiedził 301 rzymskich parafii na 334 istniejące. Jego celem było dotarcie do wszystkich parafii. Zabrakło niewiele.

Podczas wszystkich pielgrzymek przebył ponad 1,6 miliona kilometrów, co odpowiada 40-krotnemu okrążeniu ziemi wokół równika i czterokrotnej odległości między ziemią, a księżycem.

✓ Podróże apostolskie do Polski:

- I pielgrzymka (2–10 czerwca 1979)
- II pielgrzymka (16–23 czerwca 1983)
- III pielgrzymka (8–14 czerwca 1987)
- IV pielgrzymka (1–9 czerwca, 13–20 sierpnia 1991)
- V pielgrzymka (22 maja 1995)
- VI pielgrzymka (31 maja–10 czerwca 1997)
- VII pielgrzymka (5–17 czerwca 1999)

- VIII pielgrzymka (16–19 sierpnia 2002)

W czerwcu 1979 r. Jan Paweł II odbył swą pierwszą, jako Papież pielgrzymkę do Polski (była to jego druga jako papieża pielgrzymka zagraniczna). Podczas homilii wygłoszonej 2 czerwca 1979 r. na placu Zwycięstwa w Warszawie padły słowa, które doprowadziły do rozpadu tzw. bloku komunistycznego. "Niech zstąpi Duch Twój! Niech zstąpi Duch Twój! I odnowi oblicze ziemi. Tej ziemi!"

→ **Zamach na Jana Pawła II**

W dniu 13 maja 1981, podczas audiencji generalnej na Placu św. Piotra w Rzymie o godzinie 17:19, Jan Paweł II został postrzelony przez tureckiego zamachowca Mehmet Ali Agca postrzelił go w brzuch oraz rękę. Ranny papież osunął się w ramiona stojącego za nim sekretarza Dziwisza. Ochrona przewiozła Jana Pawła II do polikliniki Gemelli (którą później z racji na długość czasu w niej spędzonego nazywał „trzecim Watykanem”), gdzie poddano papieża sześciogodzinnej operacji. Do pełni zdrowia jednak nigdy nie wrócił. Papież wierzył, że swoje ocalenie nie zawdzięczał tylko szczęściu. Wyraził to słowami: Jedna ręka strzelała, a inna kierowała kulę. Wierni dostrzegli pewien związek. Zamach miał miejsce 13 maja, podobnie jak pierwsze objawienie Matki Boskiej w Fatimie w roku 1917. Przystrelony podczas zamachu pas sutanny Jana Pawła II znajduje się w sanktuarium na Jasnej Górze w Częstochowie. Jan Paweł II spędził na 3 rehabilitacji w szpitalu 22 dni. Potem wielokrotnie cierpiał z powodu różnorodnych dolegliwości będących następstwem postrzału. Papież nigdy nie ukrywał swoich niedomagań przed wiernymi, ukazując wszystkim oblicze zwykłego człowieka poddanego cierpieniu. W 1983 roku Jan Paweł II odwiedził Alego Agcę w więzieniu i wybaczył mu.

→ **Choroba i śmierć Jana Pawła II**

Jan Paweł II od początku lat 90. cierpiał na postępującą chorobę Parkinsona. Przez ostatnie dwa miesiące życia Jan Paweł II wiele dni spędził w szpitalu i nie udzielał się publicznie. Przeszedł gripę i zabieg tracheotomii, wykonany z powodu niewydolności oddechowej. W czwartek 31 marca Jan Paweł II po raz ostatni pojawił się publicznie.

2 kwietnia o godz. 21.37 osobisty papieski lekarz Renato Buzzonetti stwierdził śmierć Jana Pawła II. Ojciec Święty Jan Paweł II zmarł 2 kwietnia 2005 r. po zakończeniu Apelu Jasnogórskiego, w pierwszą sobotę miesiąca i wigilię Święta Miłosierdzia Bożego, w 9666 dniu swojego pontyfikatu.

→ Pogrzeb Jana Pawła II

Pogrzeb Jana Pawła II odbył się w piątek 8 kwietnia 2005 r. na placu św. Piotra w Watykanie. Trumnę z prostych desek z drewna cyprysowego (symbolu nieśmiertelności) ustawiono wprost na rozłożonym na bruku placu św. Piotra dywanie. Zgodnie z tradycją do trumny z ciałem Jana Pawła II włożono zapieczętowany w specjalnej metalowej tubie, napisany po łacinie jego krótki życiorys. Taki dokument nosi nazwę: rogito. Do trumny został włożony także woreczek z medalami wybitymi w czasie pontyfikatu Jana Pawła II. Mszy świętej koncelebrewanej przez kilka tysięcy kardynałów, arcybiskupów, biskupów i patriarchów katolickich Kościołów wschodnich przewodniczył kardynał Joseph Ratzinger (który 11 dni później został następcą zmarłego papieża). Uczestniczyło w niej na placu św. Piotra ok. 300 tysięcy wiernych oraz 200 prezydentów i premierów, a także przedstawiciele różnych religii światowych, w tym duchowni islamscy i żydowscy. Wielu zgromadzonych na uroczystości ludzi miało ze sobą transparenty z włoskim napisem *santo subito* ("święty natychmiast"). W całym Rzymie przed ekranami rozstawionymi w wielu miejscach miasta zgromadziło się 5 mln ludzi, w tym ok. 1,5 mln Polaków. Po zakończeniu nabożeństwa żałobnego, w asyście duchownych z najbliższego otoczenia, papież został pochowany w podziemiach bazyliki św. Piotra na Watykanie, w krypcie Jana XXIII. Grobowiec, przykryty marmurową płytą z napisem *Ioannes Paulus II 16 X 1978 – 2 IV 2005*, jest spełnieniem zapisu z testamentu, który mówił o „prostym grobie w ziemi”. Grobowiec Jana Pawła II znajduje się w pobliżu miejsca, gdzie według tradycji znajduje się grobowiec św. Piotra.

W złożeniu trumny uczestniczyli jedynie najbliżsi współpracownicy papieża, arcybiskupi Stanisław Dziwisz i Piero Marini.

→ Testament Jana Pawła II

Jest to dokument napisany przez papieża Jana Pawła II i opieczętowny papieską pieczęcią, który odpowiada ostatniej woli ludzi świeckich. Testament ten wzorowany był na testamencie papieża Pawła VI. Jan Paweł II pisał swój testament właściwie przez cały pontyfikat. Pierwszy wpis w testamencie jest datowany na 6 marca 1979, a ostatni na 17 marca 2000 roku. Poszczególne wpisy powstawały w czasie papieskich rekolekcji. Dokument jest napisany po polsku i zawiera między innymi polecenia dotyczące jego pochówku w ziemi, bez sarkofagu, oraz spalania prywatnych zapisków. Polecenie odnośnie pochówku zostało wypełnione - papież spoczął w podziemiach Bazyliki

św. Piotra w Watykanie (Grotach watykańskich) w ziemi, bez sarkofagu. Wykonawcą ostatniej woli Jana Pawła II ma być jego wieloletni osobisty sekretarz - kardynał Stanisław Dziwisz. Testament odczytali przed kolegium kardynałów po śmierci Jana Pawła II kamerling Eduardo Martínez Somalo i kardynał Joseph Ratzinger, późniejszy papież. Został opublikowany po polsku i po włosku 7 kwietnia 2005.

→ **Proces beatyfikacyjny**

13 maja 2005 r. papież Benedykt XVI (następca Jana Pawła II) zezwolił na natychmiastowe rozpoczęcie procesu beatyfikacyjnego Jana Pawła II, udzielając dyspensy od pięcioletniego okresu oczekiwania od śmierci kandydata, jaki jest wymagany przez prawo kanoniczne. Formalny proces rozpoczął się 28 czerwca 2005 r. Postulatorem został polski ksiądz Sławomir Oder. 19 grudnia 2009 papież Benedykt XVI podpisał dekret o heroicznosci cnót Jana Pawła II.

14 stycznia 2011 Papież Benedykt XVI podpisał dekret o cudzie, wyznaczył na dzień 1 maja 2005 r. beatyfikację papieża Jana Pawła II, której dokona osobiście w Watykanie na placu św. Piotra. 12 stycznia 2011 r. komisja Kongregacji Spraw Kanonizacyjnych zaaprobowwała cud za wstawiennictwem Jana Pawła II mający polegać na uzdrowieniu francuskiej zakonnicy. 1 maja 2011 r. ok. godz. 10: 40 nastąpiła beatyfikacja Jana Pawła II (Jan Paweł II został ogłoszony błogosławionym) podczas uroczystej mszy świętej na placu Św. Piotra w Rzymie. Nabożeństwo prowadził papież Benedykt XVI. Liczba wiernych uczestniczących w nabożeństwie jest szacowana przez włoską policję na milion osób, w tym kilkadziesiąt tysięcy Polaków. Relikwiarz zawierający krew papieża wniosła polska zakonnica Tobianna Sobótka. Benedykt XVI ogłosił oficjalnie, że dniem wspomnienia liturgicznego bł. Jana Pawła II będzie 22 października – data inauguracji pontyfikatu w 1978 r.

→ **Zwyczaje Jana Pawła II**

Za pontyfikatu Jana Pawła II, dzięki samemu papieżowi, nastąpiły ogromne zmiany w Watykanie. Zaraz po swoim wyborze na Stolicę Apostolską Jan Paweł II nie pozwolił prymasowi Wyszyńskiemu uklęknąć przed sobą. Pierwsze przemówienie wygłosił po włosku, a więc w języku narodu, do którego przemawiał. Do tej pory przyjęte było, że papież zawsze swoje pierwsze przemówienie wygłasza po łacinie. Do kolejnych nowości w tym pontyfikacie należą:

- liczne pielgrzymki (zagraniczne oraz parafii we Włoszech),
- zwyczaj całowania ziemi kraju, do którego przybywał z pielgrzymką,

- msze święte dla wielkich tłumów, organizowane na stadionach, lotniskach, placach itp.,
- wygłaszanie całych homilii lub choćby krótkich sentencji w języku kraju, do którego przybywał z pielgrzymką (porozumiewał się swobodnie w językach: polskim, włoskim, francuskim, niemieckim, angielskim, hiszpańskim, portugalskim, łacinie i klasycznej grece),
- spotkania z duchownymi innych wyznań oraz odwiedziny świątyń różnych religii (chrześcijańskich oraz niechrześcijańskich),
- udział w przedsięwzięciach artystycznych: koncertach, występach zespołów, projekcjach filmowych,
- prywatne spotkania z wiernymi,
- bezpośrednie spotkania z ludźmi w trakcie pielgrzymek, żarty i bezpośredniość w kontaktach z ludźmi.

→ Ciekawostki

- Pontyfikat Jana Pawła II (26 i pół roku) był drugi co do długości w dziejach Kościoła. Najdłużej – 32 lata – sprawował swój urząd Pius IX (nie licząc pontyfikatu Piotra – pierwszego następcy Jezusa).
- Jan Paweł II był poliglotą. Oprócz języka ojczystego biegle posługiwał się w mowie i piśmie 7 innymi językami - angielskim, niemieckim, francuskim, hiszpańskim, włoskim, łacińskim oraz rosyjskim. W trakcie swoich licznych pielgrzymek, spotkań i audiencji wielokrotnie jednak wygłaszał przygotowane wcześniej teksty również w wielu innych językach, starając się dotrzeć do jak największej liczby ludzi w ich własnej mowie.
- Jan Paweł II był także poetą, filozofem, ekumenistą
- Ojciec Święty napisał 14 encyklik, 15 adhortacji, 11 konstytucji oraz 45 listów apostolskich.
- Jako jedyny papież Jan Paweł II napisał List do dzieci
- Papież chętnie spotykał się z młodymi ludźmi i poświęcał im dużo uwagi. Zapoczątkował tradycję Światowych Dni Młodzieży. Odtąd co roku przygotowywał orędzie skierowane do młodych, które stawało się tematem tego międzynarodowego spotkania, organizowanego w różnych miejscach świata (np. w 1991r. w Częstochowie).
- Podczas pontyfikatu Jana Pawła II ponad 300 milionów ludzi przeszło na katolicyzm.
- Papież Jan Paweł II mianował 232 kardynałów (w tym 9 Polaków), beatyfikował 1343 błogosławionych (w tym 154 Polaków) i kanonizował 482 świętych (w tym 11 Polaków).
- Jan Paweł II dokonał najliczniejszej w dziejach beatyfikacji. 11 marca 2001 r. na ołtarze wyniósł 233 obrońców wiary - księży, zakonników i zakonnic oraz świeckich, zamordowanych podczas wojny domowej w Hiszpanii przez wojska republikańskie.

- Jan Paweł II w październiku 2002 roku ustanowił w modlitwie różańcowej nowe Tajemnice - Tajemnice Światła
- Jan Paweł II był pierwszym papieżem czytającym bez okularów. Był również pierwszym papieżem noszącym zegarek na rękę. Poza tym Karol Wojtyła był również pierwszym papieżem jeżdżącym na nartach, uprawiającym wspinaczkę górską, pływającym kajakiem. Pierwszym w dziejach Słowianinem wybranym na głowę Kościoła. Był również największym podróżnikiem wszechczasów spośród wszystkich papieży.
- Ulubioną piosenką Jana Pawła II była oazowa piosenka „Barka”. Jan Paweł II wspominał, że miał ją w uszach, gdy usłyszał wyrok konklawe, że został Papieżem.
- Ulubione ciastka papieża to kremówki
- Najbardziej znane filmy biograficzne o Janie Pawle II to:
  - ✓ Z dalekiego kraju
  - ✓ Jan Paweł II. Szukałem Was
  - ✓ Świadectwo
  - ✓ Karol – człowiek, który został papieżem
  - ✓ Karol – papież, który pozostał człowiekiem
  - ✓ Z Dalekiego Kraju - Jan Paweł II

→ **Twórczość literacka Karola Wojtyły - papieża Jana Pawła II**

Jan Paweł II był papieżem niezwykłym - sprawował posługę kapłańską, przez kilkadziesiąt lat kierował Kościołem Katolickim, niestrudzenie pielgrzymował po świecie, apelował o pokój... Był jednak nie tylko osobą duchowną, autorytetem moralnym, lecz również pisarzem. Od najmłodszych lat interesował się teatrem i literaturą. Opublikował kilka dramatów, zbiory poezji, rozważania, myśli i opracowania filozoficzne.

→ **Bibliografia dzieł papieża Jana Pawła II:**

- 1940 - "Hiob", "Jeremiasz" (sztuki teatralne)
- 1946 - "Pieśń o Bogu ukrytym"
- 1950 - "Brat naszego Boga" (sztuka teatralna)
- 1960 - "Przed sklepem jubilera"
- 1975 - "Rozważania o śmierci"

1979 - "Myśląc ojczyzna".

1994 - "Przekroczyć próg nadziei" (wywiad - rzeka udzielony włoskiemu dziennikarzowi Vittorio Massoriemu)

1996 - "Dar i Tajemnica"

2002 - "Autobiografia"

2003 - "Tryptyk Rzymski"

2004 - "Wstańcie! Chodźmy!"

2005 - "Pamięć i tożsamość"

→ Najśłynniejsze słowa Jana Pawła II

- ❖ Nie lękajcie się! Otwórzcie, otwórzcie na oścież drzwi Chrystusowi! Otwórzcie drzwi Jego zbawczej władzy, otwórzcie jej granice państw, systemy ekonomiczne i polityczne, szerokie obszary kultury, cywilizacji i rozwoju. Nie lękajcie się! Chrystus wie, co kryje się we wnętrzu człowieka. Jedynie On to wie! Dziś człowiek tak często nie wie, co nosi w sobie, w głębi swej duszy, swego serca. Jak często jest niepewny sensu swego życia na tej ziemi. Ogarnia go zwątpienie, które przeradza się w rozpacz. (Plac św. Piotra, 22 października 1978)
- ❖ Niech zstąpi Duch Twój! Niech zstąpi Duch Twój! I odnowi oblicze ziemi. Tej ziemi! (podczas I pielgrzymki do Polski – kazanie podczas Mszy Św. na Placu Zwycięstwa w Warszawie w Wigilie Zesłania Ducha Świętego, 2 czerwca 1979 r.
- ❖ Wiara i rozum są jak dwa skrzydła, na których duch ludzki unosi się ku kontemplacji prawdy. Sam Bóg zaszczerpił w ludzkim sercu pragnienie poznania jego samego, aby człowiek - poznając Go i miłując - mógł dotrzeć także do pełnej prawdy o sobie. (Encyklika "Fides et ratio")
- ❖ Musicie być mocni. Drodzy bracia i siostry! Musicie być mocni tą mocą, którą daje wiara! Musicie być mocni mocą wiary! Musicie być wierni! Dziś tej mocy bardziej Wam potrzeba niż w jakiegokolwiek epoce dziejów. Musicie być mocni mocą nadziei, która przynosi pełną radość życia i nie pozwala zasmucać Ducha Świętego! Musicie być mocni mocą miłości, która jest potężniejsza niż śmierć... Musicie być mocni miłością, która cierpliwa jest, łaskawa jest... (Błonia Krakowskie, 1979)

- ❖ Troska o dziecko jest pierwszym i podstawowym sprawdzianem stosunku człowieka do człowieka. (Nowy Jork, 2 października 1979)
- ❖ Niech nasza droga będzie wspólna. Niech nasza modlitwa będzie pokorna. Niech nasza miłość będzie potężna. Niech nasza nadzieja będzie większa od wszystkiego, co się tej nadziei może sprzeciwić. (Częstochowa, 18 czerwca 1983)
- ❖ Po upadku jednego muru, tego widzialnego, jeszcze bardziej odstonił się inny mur, niewidzialny, który nadal dzieli nasz kontynent - mur, który przebiega przez ludzkie serca. Jest on zbudowany z lęku i agresji, z braku zrozumienia dla ludzi o innym pochodzeniu, kolorze skóry, przekonaniach religijnych, z egoizmu politycznego i gospodarczego oraz z osłabienia wrażliwości na wartość życia ludzkiego i godność każdego człowieka. Nawet niewątpliwe osiągnięcia ostatniego okresu na polu gospodarczym, politycznym i społecznym nie przestaniają istnienia tego muru. Jego cień kładzie się na całej Europie. (Gniezno, 3 czerwca 1997)
- ❖ Nie ma wolności bez solidarności! Dzisiaj wypada powiedzieć: nie ma solidarności bez miłości, więcej! nie ma przyszłości człowieka i narodu. (Sopot, 5 czerwca 1999)
- ❖ Europa nie może być zamknięta dla samej siebie. Ona musi być otwarta na wszystkich i gotowa do dialogu i współpracy ze wszystkimi. Czy Europa jest świadoma tego, że jej powołaniem jest być latarnią dla współczesnej cywilizacji? Czy jest zdeterminowana, aby uczynić wszystko dla zjednoczenia i samej dać świadectwo jedności w podzielonym świecie? Czy jest gotowa, aby być zaczynem pokoju i solidarności? (Madryt, 3 maja 2003)